

Osobliwość wodna Uroczyska Warty

ODKRYTA W STARORZECZU WARTY GĄBKA to bardzo rzadki w Polsce gatunek słodkowodny

Jesienna pora przypominająca o przemijaniu skłania do refleksji i bywa częstym pretekstem powrotu myślami do ciepłych, przepętnionych zapachem żywicy i skoszonej łąki letnich dni. Niejednokrotnie przekonałam się, że na terenie Żerkowsko-Czeszewskiego Parku Krajobrazowego występuje wiele interesujących, chronionych gatunków roślin i zwierząt opisywanych w różnych materiałach źródłowych. Niewiele informacji pojawia się jednak na temat osobliwości flory i fauny wodnej, być może z uwagi na trudności, jakie za sobą niosą obserwacje w wodzie, w tym mała jej klarowność, czy brak odpowiedniego sprzętu. Podczas lipcowego pikniku z przyjaciółmi w urokliwym miejscu, nieprzypadkowo zwanym Uroczyskiem Warty, miałam wiele okazji, aby obserwować piękno tamtejszej przyrody. W trakcie jednej z wypraw w okolice starorzecza, podczas odpoczynku na starym promie w pobliżu leśniczówki, nasz wzrok przykuł dziwny, niecodziennie spotykany obiekt przyrodniczy. Przytwardzony do drewnianego podłoża przypominał nieco kora-

lowca. Miał barwę zieloną, co z kolei upodabniało go do krzaczastej rośliny. Wykonałam wiele fotografii, przyjrzałam się bliżej budowie tego organizmu i okazało się, że był to bardzo rzadki, chroniony gatunek słodkowodnej gąbki (*Porifera*) o nazwie nadecznik stawowy (*Spongilla lacustris*).

Nadeczniki odkryte w starorzeczu Warty znalazłam na głębokości około 0,5 m. Ich kolonie przymocowane były do drewnianej, podwodnej części dna promu. Swoją zieloną barwę zawdzięczają liczny glonom (zoochlorellom), które żyją z nadecznikiem w symbiozie dostarczając tlenu wyprodukowanego w procesie fotosyntezy, w zamian otrzymując dwutlenek węgla. Między komórkami gąbki mogą występować pierwotniaki: orzęski, czy małżynki oraz robaki, pierścienice, mięczaki i skorupiaki. Wyłowiona kolonia jest jędrna, zwarta o połyskliwej powierzchni, w dotyku szorstko-śliska. Gąbki mają duże zdolności do regeneracji swojego ciała, nawet jeśli zostało ono poważnie uszkodzone. Odżywiają się bakteriami i zawieszonymi

w płynącej wodzie rozkładającymi się szczątkami organicznymi. Same nie są smakowitym kąskiem dla innych zwierząt ze względu na obecność szkieletu wewnętrznego, w przypadku nadecznika stawowego - sponginowego. Jesienią ciało gąbki zamiera i rozpada się, powstające wewnątrz ciała pączki (zwane gemulami) opadają na dno zbiornika i pozostają tam do wiosny, by przekształcić się w nowe osobniki i wytworzyć krzaczaste kolonie o fantazyjnych kształtach. Zwierzęta te, szczególnie w dobie postępującej degradacji środowiska, zyskały na znaczeniu jako bioindykatory stanu wód, co związane jest z dużymi wymaganiami środowiskowymi. Tolerują wody płynące o dużej zawartości planktonu i są bardzo wrażliwe na wszelkie zanieczyszczenia. Dlatego z dużą satysfakcją mogę stwierdzić, że w starorzeczu Uroczyska Warty warunki zbliżone są do naturalnych i wnioskuję, że występuje tu bogactwo form wodnego życia, które warto byłoby dokładniej zbadać.

MAŁGORZATA KNIAT

GĄBKI - nazwa Porifera oznacza „noszące dziury”, „dziurawe” co dobrze oddaje główną cechę ciała gąbek, przypominającego worek podziurawiony drobnymi otworkami, przez które wpływa woda, aby wypłynąć przez otwór główny zwany oskulum. Organizmy te nie tworzą tkanek, jednak poszczególne komórki pełnią różne funkcje, np. odżywcze czy rozrodcze. Od gąbek nie wzięła początku żadna inna grupa zwierząt, dlatego można je uznać za „ślepą uliczkę” ewolucji. Gąbki należą do typu zwierząt wielokomórkowych (*Metazoa*), przedtkankowców (*Parazoa*). Znajdują się między organizmami jednokomórkowymi, pierwotniakami (*Protozoa*), a tkankowcami właściwymi (*Eumetazoa*). Z uwagi na podobieństwo do roślin niektórzy badacze tacy jak Arystoteles, czy później Linneusz, zaliczali gąbki razem z jamochłonami do grupy

zwierzokrzewów. Dopiero w XIII wieku Eblis odkrył, że są to zwierzęta.

Gąbki jako organizmy wodne charakteryzują się prymitywną budową ciała. Większość gatunków tworzy formy kolonijne złożone z wielu zwartych osobników, które przyczepione są nieruchomo do dna lub jak w przypadku nadecznika do pomostu. Nieliczne gatunki występują pojedynczo. Jedynie larwy przez jakiś czas swobodnie pływają w wodzie.

Gąbki pojawiły się ponad 600 mln lat temu. Na Ziemi występuje ich około 5.000 gatunków, z czego zdecydowana większość żyje w ciepłych morzach. W Polsce można spotkać jedynie gąbki słodkowodne, które reprezentowane są przez tylko dwie rodziny: Spongillidae i Lubomirskiidae i łącznie liczą około 100 gatunków.

Mała retencja wodna - dalsze działania

Pomimo iż przez teren Nadleśnictwa Jarocin przepływa kilka rzek oraz znajdują się tu stawy i zbiorniki wodne, wiosną i latem podczas długotrwałego braku opadów, występuje znaczny deficyt wody w drzewostanach. Pod względem ilości opadów obszar naszego nadleśnictwa charakteryzuje się małą ilością opadów i wynosi on średnio 520 milimetrów rocznie, przy średniej w Polsce 600 milimetrów rocznie.

Z powodu braku wody następuje silna degradacja środowiska przyrodniczego i wzmożone oddziaływanie niekorzystnych czynników biotycznych i abiotycznych zagrażających istnieniu lasu. Następstwem znacznych, długotrwałych suszy jest proces tak zwanego „stepowienia Wielkopolski”. Woda staje się surowcem coraz bardziej deficytowym, dlatego należy rozsądnie nią gospodarować.

Przy tak dużym braku wody wiosną i latem staramy się zatrzy-

mać ją w okresie jej nadmiaru. Od dwóch lat nasze starania w zakresie retencjonowania wody w lesie realizowaliśmy na rzece Brodek. Rzeka ta bierze swój początek w lesie w pobliżu wsi Tarce Osiedle. Płyńie przez drzewostany oraz wąskie pasmo łąk śródlęsnych leśnictw Racendów i Tarce. Następnie płynie przez wieś Kadziak, Łuszczanów i we wsi Lisew wpada do rzeki Lutynia. W ubiegłym roku na rzece Brodek wykonaliśmy zbiornik wodny o powierzchni 15 arów oraz siedem zastawek drewnianych piętrzących wodę średnio 40 centymetrów. Zbiornik ten pełni nie tylko rolę retencyjnego, ale także przeciwpowodziowego.

W tym roku zakończyliśmy prace retencyjne na rzece Brodek budując dalsze sześć zastawek wodnych oraz wykonując dwa małe podtopienia, bardzo dzisiaj cenne dla środowiska leśnego.

ANDRZEJ FILIPIAK

DREWNIANA ZASTAWKA WODNA piętrząca wodę na cieku wodnym, doprowadzająca ponadto wodę do lokalnego podtopienia

OGŁOSZENIA

Uwaga trefne drewno!!!

Nadleśnictwo Jarocin ostrzega przed nabywaniem drewna sosnowego nielegalnie pozyskanego w rejonie wsi Chrzan - Dębno, oferowanego przez osobę podejrzaną o kradzieżę w tym rejonie. Nabycie takie jest karane na równi z nielegalnym wyrębem.
Nadleśniczy Nadleśnictwa Jarocin

Informujemy, że w portalu leśno-drewnnym obsługującym sprzedaż drewna, w dniu **5.12.2006 r.** mija termin składania ofert przez podmioty gospodarcze na surowiec drewnny na **rok 2007**.

W dalszym ciągu nie zmieniają się zasady sprzedaży drewna opałowego, które nabywać będzie można w biurach leśnictw i naszym nadleśnictwie.

ZAPRASZAMY